

נזיר כג

ראש השנה יום א'

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף כג. משנה האשה שנדרה כנזיר כו' אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות. מדקחני ברישא סופגת ארבעים, ובסיפא קחני מכת מרדות, משמע דאינו בארבעים. ועי' בתוס' לעיל (כ: ד"ה ר"י) דמכות מרדות הוא בלי מנין, אלא מכין אותו עד שתצא נפשו, או עד שמקבל עליו. ועי' במג"א (סי' תצו סק"ב) דמכת מרדות הוא י"ג מכות, וזהו שליש מארבעים. וברש"י במס' חולין (קמא: ד"ה מכת) מבואר דאין לה קצבה. ועי' ברש"י במס' יבמות (נב.). ועי' ברמב"ם (עדות פ"ח ה"ו) דב"ד מכין מכות מרדות כפי מה שיראו בעיניהם. ובשו"ת הריב"ש (סי' צ) כתב בשם התוס' דגם מכת מרדות הוא ארבעים, אלא שאינן חזקות כמותן.

כתב הרמב"ם (נדרים פ"ג הי"ח) דמכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור. ופי' בכס"מ דמשמע להרמב"ם דרבי יהודה לאו לאיפלוגי אתא, אלא לפרש דברי הת"ק. ועי' במשל"מ דמתוס' לעיל (כא: ד"ה לעולם) נראה דר"י פליג את"ק.

2. דף על הדף נזיר דף כג עמוד א'

גמ': ת"ר כו', באשה שהפר לה בעלה, והיא לא ידעה, הכתוב מדבר. וכשהיה, רבי עקיבא, מגיע לפסוק זה, היה בוכה, אמר ומה מי שנתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה וסליחה, המתכוין, לבשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר, על אחת כמה וכמה. ויש להבין, הרי איתא בקידושין מ א, שמחשבה רעה, אין הקב"ה, מצרפה למעשה, וא"כ מדוע, צריכה אשה זו כפרה על מחשבת האיסור, שמחשבה שהיא עוברת על נדרה. [1] ויש לומר, דדוקא על מחשבה גרידא אין נענשין, אבל הכא, עשתה גם מעשה ממש, שאכלה, אלא ששגגה ועלה בידה היתר, מה שאין כן במחשבה גרידא, בלא כל מעשה, על זה דייקא אין מענישין. [2] ועוד יש לומר, דאין הכי נמי, גם על מחשבה, גרידא, צריכים כפרה, והא ראייה דעולה, באה על הרהור הלב, ומכאן דמחשבה רעה, בעי כפרה, ורק שאינו נענש כמי שעושה מעשה בפועל, כדאיתא שם בקידושין, דאין מענישין על המחשבה, אבל באמת כפרה מיהא בעי, מה שאין כן במחשבת מצוה, דמעלה עליו הכתוב, כאלו עשאה בפועל ומקבל שכרו על כך בשלמות. (תורת משה להחתם סופר)

3. פתח עינים

מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, טעון כפרה וסליחה. פירש החיד"א בפתח עינים שאף על פי שאמרו במסכת קידושין שמחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, זה דוקא כשאין שם אלא מחשבה רעה, אבל כאן אשה זו עשתה מעשה ועברה על נדרה, ואף שהותר הנדר ולא היה זה מעשה איסור, מכל מקום כיון שעשתה כך במזיד בכוונת איסור, אין זה דומה למחשבה רעה לבדה, ולכך כאן היא צריכה כפרה וסליחה.

4. ספר בניהו בן יהוידע על נזיר דף כג/א

מה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר, ועלה בידו בשר טלה. י"ל למה נקיט הדמיון של העון בבשר חזיר, ולא אמר מי שנתכוון לעלות בידו חלב ועלה בידו שומן, ועוד כיוצא בזה. [1] ונ"ל בס"ד, כי החזיר מראה טלפיים שהוא טהור, ובאמת הוא טמא מחמת סימן טומאה השני שיש בו, ולכן נקיט דמיון של העון בבשר חזיר, כי היצר הרע דרכו כשמכשיל האדם בעבירה מראה לו תחלה צדדים של היתר, דמראה לו שאינו עושה עון בכך. [2] ועוד נמי מנהגו של אדם העובר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר, ולכן דימה העבירה לבשר חזיר, שהחזיר מראה עצמו כהיתר, דמראה טלפיו לומר שהוא טהור. [3] ועוד נ"ל בס"ד, דימה העון לחזיר, דאמרו רז"ל למה נקרא שמו חזיר, שעתידי לחזור, דאחר גמר התיקון יהיה נטהר וניתר

לגמרי, וכן העון עתיד לחזור, דעל ידי תשובה מאהבה יהיו העונות זכיות, ויתפך כח המתהווה מן העון מטומאה לטהרה:

ודע כי מה שאמרו רז"ל למה נקרא שמו חזיר שעתידי לחזור, דהיינו שיהיה נטהר וניתר, אע"ג דאין מצות בטלים לעתיד לבא, היינו שבזה עושה השי"ת חדשה שיהיו כל החזירים הנולדים מן החזירים, נולדים בשני סימני טהרה, שיהיו פרסותיהן סדוקות ומעלים גרה, ואחר שיוולדו אלו בשני סימני טהרה, ימותו החזירים הראשונים, ונמצא החזיר הנמצא בעולם הוא טהור ומותר, כי יש בו שני סימני טהרה:

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועי' בתוס' במס' ביצה (כה: ד"ה אורח) דמבואר משם דשוגג נענש עליה וצריך כפרה, משא"כ אונס שא"צ כפרה. והחילוק הוא דשוגג הוא בדבר שהיה לו להעלות על דעתו, ואונס הוא בדבר שלא היה לו להעלות על דעתו, וכ"כ הרמ"א (יו"ד סי' קפה ס"ד). וכתב בשו"ת מהרש"ם (ת"א סי' קפ) דבאיסורי אכילה לכו"ע גם שוגג צריך כפרה, וכהא דמתעסק בחלבים ועריות דחייב שכן נהנה,

ד"ה אורח). ועי' בנתיבות (חז"מ סי' רלד סק"ג) דבאיסורי תורה אם אוכלן בשוגג, צריך כפרה ותשובה להגן על היסורים, מ"מ באיסור דרבנן א"צ שום כפרה, וכאילו לא עבר דמי, והביא רא"י מגמ' עירובין (סז:) דבדרכנן עבדינן עובדא והדר מותבינן תיובתא, ואילו היה נענש על השוגג היאך היה מניחין לו לעבור ולקבל עונש, אלא ודאי דאין עונש כלל על השוגג באיסור דרבנן, והרי הוא כאילו אוכל כשרה. ועי' מש"כ במקור חיים (ריש סי'

6. ספר שערים מצויינים בהלכה

המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר. פירוש הוא רוצה לאכול בשר חזיר, וסובר שהבשר שנותנים לו הוא בשר טלה, ולבסוף אחר האכילה נתודע לו דזה היה בשר חזיר, ובוה ניחא הלשון מתכוון לעלות בו ועלה בידו.

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

פסח מיהא קעביד. עי' בתוס' דאיכא תרי עניינא אכילות גסות, אחת כגון שנפשו קצה מרוב שובעו, ובוה אינו יוצא ידי חובתו, והבי' שאין נפשו קצה אלא שאינו רעב לאכול לתיאבון, ובוה יוצא בו ידי חובתו. ועי' במשנה למלך (יסוה"ת פ"ה ה"ח) דאכילה גסה ממש הוי שלא כדרך הנאתן, ופטור באכילת איסור, חוץ מבשר בחלב וכלאי הכרם שלוקין עליהן אפי' שלא כדרך אכילתן, משום דלא כתיב גבייהו לשון אכילה, וכמו כן באכילת מצוה כזה אינו יוצא ידי חובתו, אע"פ שהמאכל מצד עצמו טוב הוא, ובוה כתבנו במס' ר"ה (כת: ד"ה שכפאווה פרסיים) דהא דאיתא במס' כתובות (פו.) דבמצות עשה כגון סוכה ולולב כופין ומכין אותו שיקיים המצוה, ולמה לא נקט נמי אכילת מצוה, אפשר משום דיכול לומר דהוא קץ באכילה, וע"ע בדברינו במס' יומא (פ: ד"ה האוכל).

<p>ומצה (וכתב הרמ"א (או"ח ריש סי' תעו) דלא יאכל הרבה מדאי בסעודתו כדי שלא יאכל האפיקומן על אכילה גסה. ופי' במג"א (סק"ב) בשם הב"ח שאינו מתאוה לאכול, דאע"ג שהפסח נאכל על השובע מ"מ בעי שיהא מתאוה לאכול. וס"ל כהתוס' כאן דיצא, ומ"מ</p>	<p>בעי מצוה מן המובחר. ובכ"י (סי' תעז) כתב בשם הרוקח, שלא יהא אכילת אפיקומן עליו לטורח, דאמרינן בנזיר אכל מצה [פסח] לשם אכילה גסה, עליו נאמר "ופושעים יכשלו בס". ועיי' בחק יעקב דהרוקח לא ס"ל כהתוס'. וע"ע בדרך פקודיך (מ"ע ו חלק המעשה אות ו).</p>
--	---

8. בגמ': נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא קא עביד.

והקשו התוס' דבכל התורה כולה, אכילה גסה לא שמה אכילה. ותירצו דתרי עניני אכילות גסות יש והיכא שנפשו קצה באכילה מרוב שובעו ל"ש אכילה. והכא שאין נפשו קצה אלא שאינו רעב לאכול לתיאבון.

ונ"ל להביא ראי' לדבריהם מגמ' (תמורה כ"ג א) דתניא יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה (וכ"ה בתו"כ פר' צו פרשה ב' ה"ז לגירסת הגר"א) כדי שלא תהא נאכלת על הגסה, וקשה למה לי קרא בקדשים תיפוק לי דבכל התורה כולה אכילה גסה לא שמה אכילה, וע"כ דתרי עניני אכילות גסות יש. וקמ"ל בקדשים דלכתחילה אין לאכול אפילו כשאין נפשו קצה אלא שאינו רעב לאכול לתיאבון. ולפ"ז א"ש הא דקאמר דלא קעביד מצוה מן המובחר, דילפינן מקרא ד"יאכלוה" דלא יעשה כן לכתחילה. (קובץ קול התורה, קובץ מ"ט ע' יח)

9. דברי שאול

7. זה שאכלו לשום מצוה - יצדיקים ילכו בס' וזה שאכלו לשום אכילה גסה - 'ופושעים יכשלו בס'. - דהנה עינינו הרואות בכל דבר ודבר שבני אדם עושים, אם הוא חפץ לעשותה, עושה במתינות ואינו נכשל, לא כן אם ממאס בדברים רק שמוכרח לעשות, לזה יארע כמה מכשולות... וזה לדעתי גם במקיימי המצוות; אם אדם רוצה לקיים המצוה ושמת בקיומה, זה לא יארע לו שום פגע רע, ואף אם יאכל דבר שיוכל להיות מניק לו, עם כל זאת 'שומר מצוה לא ידע דבר רע' יען מה שאוכלו בשמתה ונחת. לא כן מי שאין רצונו לקיים המצוה, רק שמוכרח לקיים מפני הבושה, זה יכשל בה ויאכלוהו אכילה גסה...
 וזה לדעתי מה שסדר בעל הגדה: 'רשע מהו אומר? מה תעב' ודה הזאת לכם' - והיינו, שהרשע מחשיב כל ענין עשיית הפסח לעבודה (כמ"ש ה'חק יעקב סימן תעג בשם הירושלמי), והיינו שזהו בעיניו לעבודה גדולה, והיינו משום שנפשו בחלה בו. וזה שאמר 'אילו היה שם לא היה נגאל' - שהרי הקדוש ברוך הוא לא תפץ בזה שיהיו מוכרחים לעבדו, ואם צדקת מה תתן לו'. (דברי שאול - תידישי אגדות לגר"ש נתנון ז"ל)

10. ספר בניהו בן יהוידע על נזיר דף כג/א

שם וזה שנזדמנה לו אחותו, ופושעים יכשלו בס. מקשים והלא בשוגג היה, ואיך קרי ליה פושע, ומתרצים כי ודאי חטא קודם זה איזה חטא הדומה לזה במזיד, לכך נכשל בשוגג באיסור חמור כזה

11. מהרש"א על הוריות דף י/ב

הם שנתכוונו לשם מצוה צדיקים ילכו בס. י"ל שזכו שהותרו הנקבות לבא בקהל והוא שנתכוין לשם עבירה ופושעים יכשלו בס זה גרם לזכרים שלא יבואו בקהל כדאמרינן מואבי ולא מואבית עמוני ולא עמונית ודכתיב על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וגו' י"ל דהא והא גרם וק"ל:

12. בגמ': משל ללוט ושתי בנותיו עמו, הן שנתכוונו לשם מצוה "צדיקים ילכו בס".

בספר מחשבות חרוץ (פ"ב, ב) מהרה"צ ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע כותב, ששורש משיח בן דוד יצא מן לוט דוקא בעת שכרותו. כי אילו היה מפוכח בעת מעשה מרוב הטומאה שהיה שקוע בה, אי אפשר היה להוציא ממנו הניצוץ הקדוש הזה. ודוקא בשכרותו והעלמת הדעת ממנו, בגלל ששתה היין המשומר שנזדמן להם מן השמים במערה (ספרי עקב מ"ג), רק בדרך זה יכול היה לצאת ממנו נשמת דוד המלך ע"ה. כמו שאמרו "מצאתי את דוד עבדי" היכן מצאתיו "בסדום" (בראשית רבה, מא, ה). ולכן לעתיד כשיעשה הקב"ה סעודה לצדיקים כתוב בגמרא פסחים דף קי"ט ע"ב - לא יברך על היין המשומר, אלא דוד המלך, יען כי הוא שייך אל זה ביותר. עכ"ה"ק. ואולי, לפיכך כל ימים טובים בימות המשיח תהיה בטול חוץ מפורים, שבימות המשיח, בימות דוד מלכא משיחא הענין של "עד דלא ידע" יתפוס מקום גדול. (וללוי אמר)

13. קרן אורה מסכת נזיר דף כג עמוד א

דרש רבא אה נפשע כו'. הוסיף עוד בענין הזה כי ההולך אחרי תאוותו ונפשע מקרית עוז הוא מקור הטוב יעורר עליו מדנים כבריח ארמון כי לא ישוב עוד אל הטוב. וכמו עמון ומואב אשר לא יבואו עוד בקהל ה' ועוד זאת כי יתגלה קלונו ברבים וכו' מצד מקורן אשר אביהם לוט נתכוין לדבר עבירה. ונפרד מקרית עוז הוא אברהם. ומה שנראה מכאן כי פרידת לוט מאברהם גרמה את אשר נאסרו עמון ומואב לבוא בקהל. והתורה אמרה על דבר אשר לא קדמו אתכם גו' ואשר שכר עליך את בלעם וגם זה מבואר כי הכל מסיבה זו אשר נפרד לוט ממקור הטוב ויצא אל בחינת הרע הגמור. וכמו שסימני הטובים הם רחמנים גומלי חסדים כן הוא סימני הרעים להיפך. ובשביל זה לא קדמו בלחם ומים. ולא די בזה אלא עוד שכרו את בלעם לקלל וכל זה מחמת פרידתו אשר נפרד ממקור הטוב לגמרי ומטעם זה לא נאסרו אלא הזכרים ולא הנקבות. כי בנותיו נתכוונו לדבר מצוה על כרחך לא נפרדו מן הטוב ולא עליהם היה הבריה לעורר מדנים לאסרם בקהל ה'.

14. ספר בניהו בן יהוידע על נזיר דף כג/ב

שם שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובתי מדרשות, דתנן עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. קשה מה תוספת קלון היה לו בזה מן דברי המשנה, אחר שנכתב בתורה לא יבא עמוני ומואבי, ועוד אטו דין מצרי ואדומי לא נזכר בתורה שבעל פה. ונ"ל בס"ד, דאיכא טעמא במ"ש עמוני ולא עמונית, שהנקבות הותרו הוא משום כי לוט שהוא הזכר היתה כונתו לרוע, אבל בנותיו הנקבות היתה כונתם לטובה, ולכן הרויח הנקבות של עמון ומואב לא נאסרו מה שאין כן הזכרים, ולכן בדברי רז"ל אשר מפורש, דאין האיסור אלא בזכרים, דאמרו עמוני ולא עמונית, בזה נתגלה קלונו של לוט, כי הטעם דנאסרו הזכרים בלבד ולא הנקבות, מפני שלוט כונתו לרוע, אבל בנותיו הנקבות היתה כונתם לטובה:

15. מהרש"א על הוריות דף י/ב

שמתוך שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב כו'. וכתבו התוס' בנזיר וא"ת הא אמרי' בעלמא העוסק במצוה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. וי"ל דהתם מיירי שעוסק בתורה שלא לשמה לקפח לאחרים והכא קאמר שעוסק שלא לשמה היינו לקנות לו שם עכ"ל. וכה"ג כתבו התוס' בכמה דוכתין מיהו ההיא דבלק דמייתי הכא לכאורה לקפח לאחרים שהרי בא בהם לקלל ישראל וי"ל שהוא לא בא לקלל את ישראל רק מפני יראת עצמו כמ"ש וירא בלק וגו' ויגר מואב מפני בני ישראל וגו' וה"ל כמו לקנות שם לעצמו ודקאמר ביה שמתוך שלא לשמה כו' ר"ל שמתוך שלא לשמה דהיינו שהביא קרבנות שלא לשמה רק לקנות לו שם זכה שבא לשמה שזרעו דוד ושלמה הקריבו קרבנות לשמה

16. ספר בניהו בן יהוידע על נזיר דף כג/ב

שם שבע בעילות בעל אותו רשע. נ"ל דהיו שבע בעילות לצורך ביטול שבע כחות הטומאה שהיה בקליפתו, שהם כנגד ז' שמות שיש ליצר הרע, והיא ככה צדקות שלה עשתה דבר פלא, כי הבעילה שהיא גשמית וטבעית, היתה אצלה מרה כלענה לרוב קדושת גופה, ועל כן בכל בעילה היה לה זכות גדול מצד זה, ובאותו הזכות היתה מבטלת כח אחד משבעה כחות טומאה שהיה, ולכן אחר השבע בעילות אז מחצה רקתו, שתחבה היתד בראשו והרגתו, כי הוסר כחו מעליו, ולכן קרי לבעילות אלו עבירה לשמה:

17. ספר שערים מצויינים בהלכה

אדם מעולם ולא הוליד. ובסה"ק נועם אלימלך (פ' וישלח) כתב נמי דאי אפשר שיהיה בלא תערוכת יצה"ר, ולכן אין מברכין על הנאת תשמיש, אע"פ דאמרי' במס' ברכות (לה). דאסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה. ובשו"ת

18. בגמ': תמר זינתה יצאו ממנה מלכים ונביאים.

וברש"י: מלכים מדוד ונביאים מישעי' וכו'. וכתב בשפת אמת (מגילה י' ע"ב): יש להקשות דהו"ל למימר מישעי, שהרי גם דוד עצמו מלך ישראל הי', ויראה לפרש למאי דאיתא בזוהר (פ' וישלח דף קס"ח) דדוד המע"ה לא הי' לו חיים מעצמו רק שאדה"ר ע"ה נתן לו חיים, וא"כ לא שייך לומר שייצא ממנה דוד בזכות שכסתה פני', שהרי דוד מצדו לא הי' לו חיים כנ"ל, רק מה שהי' לדוד אחריו שייך ליחס אחריו. עוד י"ל כי דוד המלך ע"ה הי' לו המלוכה בצדקתו, ואע"ג שיצא ממנה מ"מ מה שהי' מלך לא הי' בזכותה, רק בניו אחריו י"ל שזכות זה שכסתה פני' הי' סיוע לדורותיו אחריו שיהי' המלוכה שלהם כנ"ל.

19. בגמ': אמר ר"נ בר יצחק, גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה וכו'.

בספר אורח לחיים (פרשת בחוקותי) כותב: "גדולה עבירה לשמה" זהו רק בעבירה שבין אדם למקום, אבל לא בעבירות שבין אדם לחבירו.

ובבני יששכר (סיון, מאמר ה' אות כו) מביא, שאף על פי שאמרו - "גדולה עבירה לשמה" רצוי יותר שיבחר לו האדם לעשות במקומה "מצוה שלא לשמה". כי "מצוה גוררת מצוה" ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה. מה שאין כן "עבירה גוררת עבירה", ואולי חס ושלום יגיע לעבירה שלא לשמה.

20. בגמ': שבע בעילות בעל אותו רשע אותה שעה.

במשך חכמה (הפטרות פ' בשלח) ביאר על פי זה הלשון אפס וגו' כי ביד אשה "ימכור" ד' את סיסרא (שופטים ד' ט'). וקשה דהול"ל "יתן" ד' את סיסרא. אלא שכיון שאותו רשע בעל אותה, אע"ג דהתכוונה להצלת כלל ישראל, נאסרה על בעלה וכמוש"כ מהרי"ק שמכיון שכתוב אשה כי תמעול מעל באישה, אע"פ שהיא שגגה ואומרת מותר, כיון שסוכו"ס היא מועלת בבעלה, אסורה עליו, ולכן נקט קרא לישנא דמכירה, שבמתנה אין כאן תמורה, משא"כ במכירה הוא נותן דבר מה עבור זה, וכן כאן סיסרא נפל ביד יעל אשת חבר הקני, אבל היא נאסרה על בעלה עי"ז, ועי"ש שציינ לשו"ת נו"ב קמא יו"ד סי' קסא בענין זה.

1. רב יוסף ענגיל פרשת מטות

ל-יג. ואם הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא שפתייה לנדריה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם וה' יסלח לה¹.

נזיר דף כ"ג ע"א: וכשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה וסליחה וכו'.

בספר בית שמואל אחרון על התורה פרשת פנחס הביא בשם ספר נזר הקודש מדוע דוקא רבי עקיבא היה בוכה בזה. וכתב דמבואר בזה"ק ובהארי"י ז"ל דעשרה הרוגי מלכות היו גלגול י' שבטים שמכרו את יוסף, ויוסף אמר להם אתם חשבתם לרעה אלקים חשבה לטובה, וא"כ חטא המכירה הוי כנתכוון לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, ור"ע מבואר שהיה גלגול שמעון, ולכך היו לו יסורין גדולים יותר מכולם, לפי ששמעון נכנס בעובי הקורה, וע"כ ר"ע דייקא כשהגיע למקרא זה היה בוכה דצריך לקבל יסורין גדולים עבור חטא מכירת יוסף, עכ"ד, דפח"ח.

2. קובץ המאור אלול תשס"ט-התנא רבי עקיבא, ייחוסו וגלגולי נשמתו

ר"ע גלגול שמעון

בסדר הזוהרות הביא בשם ס' עמק המלך שרבי עקיבא היה גלגול שמעון.

והנה בספר גליוני הש"ס נזיר (כג ע"א) כ':

כתב בס' בית שמואל אחרון (פ' פינחס) בשם ס' נזר הקדש, דבגמרא שם איתא וה' יסלח לה, באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, שהיא צריכה כפרה וסליחה. ואיתא: וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה, המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה, ע"כ.

וכתב לבאר מדוע היה דוקא רבי עקיבא בוכה:

וכ' ע"פ הנ"ל דעשרה הרוגי המלכות היו גלגולי עשר השבטים שמכרו את יוסף, והרי יוסף אמר להם ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה. וא"כ חטא המכירה הוי כנתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, ולכן רבי עקיבא שהיה גלגול שמעון, ושלכן היו לו יסורים גדולים יותר מכולם לפי ששמעון נכנס בעובי הקורה,¹ ע"כ הוא דייקא כשהגיע למקרא זה היה בוכה על שיתסר ביסורים גדולים עבור חטא מכירת יוסף, עכת"ד.

¹ ע"ב"ר פד, טז: "ויקחהו, ויקחהו כתיב, מי היה זה שמעון, ואימתי פרע לו להלן, ויקח מאתם את שמעון." ואולי שבאמת ממה שנפרע דוקא משמעון הוא שידעו לדרוש ששמעון הוא שלקחו, ודוק.

3. ספר ענף יוסף מסכת [קידושין פא]

ק' למה בכה ר"ע יותר מכל חבריו התנאים. ויתכן לתרץ ע"פ שכתב בזהר שבעשרה הרוגי מלכות נתגלגלו עשרת השבטים שנתחייבו במכירת יוסף, וגילה לנו אור מופלא רבנו האר"י ז"ל בספרו הגלגולים על כל א' מהקדושים שנהרגו גלגול של מי הוא משבטי י-ה. וביאר כך שר"ע נתגלגל בו נשמת שמעון בן יעקב, וכאשר ידוע משמעון שהיה נתפס להריגת יוסף ולא נח עד שדחפו בעצמו אל הבור, לכך סבל ר"ע חבלי חסורי מיתה במאד מאד יותר על כולם, וסרקו בשרו במסרקות של ברזל. וכאשר לא נעלם מאתנו אם חשבו השבטים רעה על יוסף אחיהם אמנם הנמשך מזה כמה טובות להם ולישראל כאשר זן ופרנס להחיות עם רב מהם, וזהו שאמר יוסף ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה, ובלתי ס' שידעו הראשונים גדולי התנאים כל א' שרש נשמתו כאשר ידעו גדולי בעלי החן בימי האר"י הקדוש. ור"ע אף שידע שרש נשמתו שהיה מגלגול שמעון, היה מתיאש מן הפורענות באשר אלקים חשבה לטובה, אמנם כאשר הגיע למקרא הזה אישה הפרם אף שלא נתקלקלה כי בעלה הפרה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, מ"מ כיון דשתה יין הוי כמעשה, ולכן צריכה כפרה על מחשבה לא טובה, לכן היה בוכה שיפגיענו בשלום נשמתו משמעון על מחשבת שמעון אף שבהמעשה הצמיח טובה כנ"ל, עכ"ד.

4. קובץ המאור אלול תשס"ט-התנא רבי עקיבא, ייחוסו וגלגולי נשמתו

מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים

הנה איתא בגמרא (סנהדרין צו ע"ב):

מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים, ומאן נינהו, שמעיה ואבטליון. מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק.

בגמרא לא נזכר מי הם הבני בנים של סיסרא שלמדו תורה בירושלים, אולם מכמה מקורות מבואר שהכוונה היא להתנא רבי עקיבא.

ראה בספר המפתח לר"נ גאון (ברכות כז ע"ב) על הא דאיתא שכשהעבירו לרבן גמליאל מנשיאותו, ודנו במי להעמיד תמורתו אמרו "מאן נוקים ליה... נוקמיה לרבי עקיבא, דילמא עניש ליה דלית ליה זכות אבות וכו'." וכו' ר"נ גאון דהכי איתא בסנהדרין "שמבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, ומאן איהו רבי עקיבא." וכו' בספר יוחסין: "ר' עקיבא בר יוסף גר צדק מבני בניו של סיסרא."

נולד מולדה של יעל מביאת סיסרא

בפתח עינים להחיד"א אף הוא מזהה את ר' עקיבא כאותו שמבני בניו של סיסרא שלמד תורה בירושלים, והוסיף שר"ע יצא מיעל אשת חבר הקיני, מאותו ולד שנתעברה בו מסיסרא.

והנה בספר בן יהוידע הביא קושיא עצומה על זה מהחיד"א, שהרי רבי עקיבא בעצמו סבור שגוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר (עי' קדושין עה ע"ב), ואיך יצא ר"ע עצמו מביאת עכו"ם הבא על בת ישראל, מביאת סיסרא ביעל, והלא ממזר אין לו הפסק דורות להתירו. ותיירץ החיד"א "כי הן מפלאות תמים דעים והותר הזרע ע"פ הנבואה של דבורה..."

הבן יהוידע עצמו כתב לפרש ע"פ הא דנפסק בשו"ע (אה"ע סי' ד' ס"כ):

ממזר הבא על העכו"ם הולד עכו"ם, ואם נתגייר הרי הוא כישראל. ואם בא על השפחה הולד עבד. נשתחרר הרי הוא בן חורין. לפיכך ממזר נושא לכתחלה שפחה שקבלה עליה מצות וטבלה לשם עבדות להתיר בניו שישתחררו ויהיו מותרים בישראלית, ע"ש. וא"כ י"ל שאותו הולד שיצא מבעלת סיסרא את יעל לקח גויה דהולד ממנה גוי ואח"כ נתגייר הולד והרי הוא כישראל.

ואמנם הבן יהוידע ממשיך שם שאף שהרמ"ע כתב שר"ע יצא מאותה ביאה שבא סיסרא על יעל:

מיהו באמת רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגולים לא אמר שיצא ר"ע מיעל, ולא אמר שלקחה יעל נ"ק מקליפת סיסרא בבואו עליה, אלא אמר לקחה ניצוצי קדושה מקליפת סיסרא בעת שתקעה היתד במצחו ומחצה רקתו... הרי לא אמר רבינו האר"י ז"ל שרבי עקיבא בא מאותו הולד שנתעברה בו מביאת סיסרא, ועל כן אין לסמוך כי אם על דברי רבינו האריז"ל, ותו לא מדי.²

² וכתב עוד: "ולפי דברי רבינו האר"י ז"ל הנזכרים לעיל צריך לומר מה שאמרו כאן מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, קאי על רבי עקיבא, והיינו כי לפי דברי רבינו האר"י ז"ל שכתב שם שהיה נצוץ אחד בנפש רבי עקיבא שהיה תחלה בקליפתה של סיסרא מסיבת חטא אדם הראשון וקין בנו שיצא זה הניצוץ ונפל שם, וזה הניצוץ כשיצא אח"כ מקליפת סיסרא, מוכרח ליכנס בעת ביאתו לעולם הזה בגוף גר שהיה מבני בניו של סיסרא עכ"ד ע"ש, ולפי זה מובן הטעם למה לא אמר תלמודא להדיא על רבי עקיבא, והיינו מפני שרבי עקיבא לא היה כל ניצוצי נפשו מקליפת סיסרא, אלא רק נצוץ אחד היה שם, ואינו דומה לענין שמעיה ואבטליון ור' שמואל בר שילת, דכולם היו שם." כלומר, שהטעם שאמרו שר"ע היה מבני בניו של סיסרא הוא שניצוץ אחד מנשמתו בא מסיסרא.

1. ספר נפש החיים - שער ד - פרק ב

ענין עסק התורה לשמה, האמת הברור, כי לשמה אין פירושו דביקות כמו שסוברים עתה רוב העולם, שהרי ארז"ל במדרש שבקש זוד המע"ה מלפניו יתברך שהעוסק בתהלים יחשב אצלו יתברך כאלו היה עוסק בנגעים ואהלות. הרי שהעסק בהלכות הש"ס בעיון ויגיעה הוא ענין יותר נעלה ואהוב לפניו יתברך מאמירת תהלים, ואם נאמר שלשמה פירושו דביקות דוקא ורק בזה תלוי כל עיקר ענין עסק התורה, הלא אין דביקות יותר נפלא מאמירת תהלים כראוי כל היום? וגם מי יודע אם הסכים הקב"ה ע"י בזה, כי לא מצינו בדבריהם ז"ל מה תשובה השיבו הוא יתברך על שאלתו ((כמו שמצינו ב"ב י"ז א') ואידך ההוא רחמי' הוא דקא בעי')): וגם כי היה די לענין הדביקות, במסכת אחת או פרק או משנה אחת שיעסוק בה כל ימיו בדביקות, ולא כן מצינו לרז"ל שאמרו על ריב"ז שלא הניח מקרא משנה הלכות ואגדות כו', והיינו כי מהעלותו על לבו תמיד כי עזן לא יצא ידי חובתו עסק התורה לשמה במה שלמד עד עתה, לזאת היה שוקד כל ימיו להוסיף לקח תמיד מיום ליום ומשעה לשעה:

ובמשלי רבתא פ"י אר"י, בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לדון את כל העולם כולו כו', בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה - הקב"ה הופך את פניו ממנו ומצירי גיהנם מתגברין בו כו', והם נוטלין אותו ומשליכין אותו לגיהנם. בא מי שיש בידו שני סדרים או שלשה - הקב"ה א"ל, בני כל ההלכות למה לא שנית אותם כו'. בא מי שיש בידו הלכות - א"ל, בני תורת כהנים למה לא שנית שיש בו כו'. בא מי שיש בידו תורת כהנים - הקב"ה א"ל, בני חמשה חומשי תורה למה לא שנית שיש בהם קריאת שמע תפילין ומזוזה. בא מי שיש בידו חמשה חומשי תורה - א"ל הקב"ה, למה לא למדת הגדה כו'. בא מי שיש בידו הגדה - הקדוש ברוך הוא א"ל, בני תלמוד למה לא למדת כו'. בא מי שיש בידו תלמוד - הקב"ה א"ל בני הואיל ונתעסקת בתלמוד צפית במרכבה כו', כסא כבודי האיך הוא עומד כו', חשמל האיך הוא עומד, ובכמה פנים הוא מתהפך כו' עיין שם באורך...

2. ספר נפש החיים - שער ד - פרק ג

אבל האמת, כי ענין לשמה פירוש לשם התורה, והענין כמו שפירש הרא"ש ז"ל על מאמר ר"א בר' צדוק (נדרים נ"א א'), עשה דברים לשם פעלן ודבר בהן לשמן, ז"ל עשה דברים לשם פעלן - לשמו של הקב"ה שפעל הכל למענהו. **ודבר בהן לשמן - כל דבורך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה, כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול ולא לקנטר ולהתגאות** עכ"ל. דקדק לבאר שינוי לשונו דר"א ב"צ, שבעשיה אמר לשם פעלן, ובדבור אמר לשמן, לכן בענין העשיה פירש לשמו של הקב"ה שפעל הכל למענהו, ובענין הלמוד פירש לשם התורה כו', וכוונתו ז"ל מבואר היינו, כי עשיית המצוה ודאי שצריכה להיות למצוה מן המובחר בדביקות ומחשבה טהורה שבטהורות כפי שכלו והשגתו, כדי שיתקלס עילאה לגרום תיקוני העולמות וכחות וסדרים העליונים, זהו לשם פעלן כי כל פעל ה' למענהו וארז"ל לקילוסו, ואם כי ודאי שגם במצות העיקר בהם לעכובא הוא העשיה בפועל, והכוונה היתירה וטוהר המחשבה אינה מעכבת כלל כמו שנתבאר לעיל (סוף שער א) על נכון בעז"ה, עם כל זה מצטרף קדושת וטוהר מחשבתו לעיקר העשיה בפועל לעורר ולפעול תקונים יותר גדולים בהעולמות - משאם היתה המצוה נעשית בלא דביקות וקדושת המחשבה:

אבל על הנהגת האדם בשעת עסק התורה בדיני המצות והלכותיהן אמר ודבר בהן רצה לומר, הדבור בעניני המצות והלכותיהן, יהיה לשמן, פי' לשם הדברי תורה, היינו לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול, ((ורש"י ז"ל גי' אחרת היתה לו שם ודבר בהן לשם שמים, לכן פירש שתהא כל כונתך לשמים, אמנם ענין ופירוש לשמה שארז"ל בכ"מ ודאי שגם רש"י ז"ל יפרש כפי' הרא"ש ז"ל כאן לפי גרסתו, וגם רש"י ז"ל כאן אין כונתו דביקות, אלא דאתי לאפוקי שלא יהא לימודו לשם קינטור וגיאות כמו שכתב הרא"ש ז"ל, כדמוכח מסיום דברי ראב"צ אל תעשם עטרה להתגדל בהם כו')), וזהו שמסיים הש"ס גבי ריב"ז שלא הניח כו' לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש כו', שמבואר הענין שם בכל אותה הפרשה שהוא מאמר התורה הקדושה עצמה אשר בחוץ תרונה, שיש לאל ידה להנחיל וליתן שכר טוב לכל ההוגה ועוסק בה מחמת אהבתה עצמה ממש, היינו להוסיף בה לקח ופלפול, וזהו אוהבי: